

nus inter se de forma, quam sint libris, nimirum voces. Hae tamen ipsae inter se habent discrimen aliquod, ut tam multas oleorum, terrarum, solum species eruit chemicis analysis et diversis corporibus. Uterius analysis harum peluti vocum, litteras minus adhuc inter se de formis inveniret et ultimo juxta theoriam meam deveniret ad homogenea punctula, quae, ut illi circuli nigri litteras, ita ipsa diversas diversorum corporum particulas per solam dispositionem diversam efformarent: usque adeo analogia ex ipsa naturae consideratione derivata non ad deformitatem, sed ad conformitatem elementorum nos ducit.

CORPORA NEQUEUNT IN INFINITUM DIVIDI.

LV. Corpora non sunt in infinitum divisibilia. Cum enim corporum elementa sint entia simplicia (§. 46.), ad divisibilitatem corporum infinitam absolute requireturer, ut in quovis corpore, quantumcumque parvo, aut magno, elementa numero actu infinito existant; atqui omnis numerus actu infinitus repugnat (ont. §. 219.): igitur divisibilitas in infinitum repugnat.

Schol. 1. Corpus nimirum quodvis in tot partes secari potest, quot sunt in eo elementa, seu materiae puncta. Quod si divisio ulterius continuetur, pertinebit ea ad intervalla vacua inter duo quaevis puncta intercepta, quae omnino divisionem in infinitum admittunt (ont. §. 196. sch. n. 2.). Atque hac ratione evitantur omnes difficultates, quas geometria movet, dum divisibilitatem infinitam extensi continui demonstrat, quae quantum olim philosophis negotii faecissiverint, nemini in veterum scriptis vel mediocriter versato ignotum esse potest. Ne tamen in ordine ad explicanda naturae phaenomena quidpiam desideretur, in locum divisibilitatis infinitae succedit *componibilitas* in infinitum, ut ait Boschovichius (Loc. cit. p. 3. §. 394.); in omni videlicet corpore numerus punctorum actu existentium finitus est, at is augeri semper sine fine potest: cum enim inter duo quaevis distantia puncta semper aliud interseri queat (ont. §. cit.), nullus numerus punctorum in dato spatio existentium adeo magnus erit, ut non alius finitus major in eodem spatio haberi possit.

OCCURRIT DUBIIS.

Schol. 2. Sunt non ex veteribus modo, verum et ex recentioribus philosophis nonnulli, qui, quae hoc capite dicta sunt, minime probanda esse putent. Horum dubitationibus jam occurram.

Ajunt 1. Prorsus verisimile non esse, ut ex inextensis oriatur extensum continuum.

R. Hi quidem optime ratiatur, si sermo sit de extenso metaphysice continuo; non item, cum agitur de extenso physice solum, et comparate ad nostros duntaxat sensus continuo (ont. §. 193.). Linea, superficies, corpus mathematicum componi ex punctis simplicibus nequaquam possunt; cum enim haec sint continua metaphy-

sice talia, necesse foret, ut puncta sese mutuo contingerent, quo casu ex infinitis etiam punctis ne minima quidem lineola umquam exurgere posset, quod argumentum, ut olim Zenonistas, nunc Leibnizianos obmutescere cogit. Inde Geometrarum sapientiores lineam non ex punctorum additione, sed ex fluxu unius puncti sui vestigium reliquantis generari concipiunt. At vero corpora sunt solum collectiones punctorum certo a se intervallo distantium, ac per multas vires cohaerentium: quare nihil vetat, ut id genus extensum physice solum continuum ex punctis simplicibus, et non extensis confletur, quemadmodum etiam numerus ex unitatibus, quarum nulla seorsum numerum constituit, coalescit.

1.) Recte sic concludimus: minimae quaevis masse sensibiles solidae sunt, pollentque vi attractiva, et repulsiva: ergo etiam elementa soliditate, iisdemque viribus gaudent: igitur recte quoque sic arguemus: minimae massae in sensu incurrentes sunt extensae: ergo etiam elementa non omni extensione destituntur.

R. Prioris proprietates absolutae sunt, nec a ratione totius, aut compositi pendunt; quare per inductionem a sensibilibus ad insensibilia transferri possunt: contra extensio est proprietatis comparativa, quae cum pluralitatem involvat (ont. §. 183.), necessario a ratione compositi pendet: omne iis, ex quibus compositum coalescit, competere non potest (conf. §. 143. schol. log.), vide quoque Boschovichium (Theor. phil. natur. p. 1. §. 140.). Certes si id genus argumentationum valerent, colligi posset quavis massae cujuspiam partem duas libras appendere, propterea quod ipsa integra totidem sit librarum.

2.) Cl. Justi in dissertatione supra (§. 51. schol.) laudata mirabile argumentum proferat, quo ipse quidem totam entium simplicium, ac inextensorum systema evertit putat. Audi argumentantem: ens compositum est ens ex partibus constans; quod constat ex partibus, non potest simul ex nullis partibus constare: ergo ens compositum non potest constare ex nullis partibus; atqui quod non potest constare ex nullis partibus, non potest constare ex entibus, quae nullas habent partes, qualia sunt entia simplicia: ergo ens compositum non potest constare ex simplicibus.

R. Concesso integro syllogismo subsutam minorem nego; id ipsum enim, quod in ea sine probatione asseritur, in quaestione est. Latet hic praeterea insolens aequivocatio; si namque ea propositio accuratius disceptatur, facile appareat niti eam hypothesis omnino falsa quasi nimirum non habere partes, et non esse partem item in re sit (§. 6. 7.). Atque in idem vitium rursus labitur in appendice, ubi egregiam suam argumentationem uberius declarat; dum illud tandem aperte in lucem proferat (§. 10.). At vero quo fundamento adstruit, illud, quod nullam habet partem, non posse esse alterius partem? nonne id, quod non est exercitius, pars exercitius, et quod non est numerus, pars numeri esse potest? At quidem: si ens simplex pars esset corporis, necesse fore, ut magnitud-

dine praeditum sit; cum quaevis pars sibi ipsi aequalis sit (Apen. 13.). Sed nihil promovet; quaevis utique pars sibi ipsi aequalis est ea aequalitate, quae vi naturae ipsi competere potest, quaeque vel ad extensionem, vel ad intensionem pertinebit. Quamquam partem esse aequalem sibi ipsi, si generalissime, ut hic oportet, samatur, reapse aliud non sonat, quam partem quoad omnia esse eandem secum ipsa; quod verum est, seu ipsa adhuc sit composita, seu non.

- A.) Duo adhuc sunt, quae profert idem auctor (§. 58.); sed quae similiter turpi acqui-vocationis vitio laborant. Primum ait, compositionem esse essentiam entis compositi, ac proinde necessariam; eorum porro, quae necessaria sunt, nullam dari rationem sufficientem (§. 58.), atque adeo principio rationis sufficientis eo abuti, qui compositionis rationem sufficientem in simplicibus, seu non compositis quaerunt. Tum sic arguit: ens compositum, et simplex sunt opposita, ut possibile, et impossibile, finitum, et infinitum; est autem contradictorium, ut ex oppositis opposita entia exurgat, quia enim finis notio negat, quod alterius notio affirmat, ea non sunt possibilia in uno ente: sed quod in uno ente possibile non est, ex illo etiam ens exargere nequit: igitur quemadmodum ex finitis infinitum, ex impossibilibus possibile oriri nequit, ita absolute impossibile est, ut ex entibus simplicibus ens compositum coalescat.
- R. ad 1. am. Compositio duplici modo spectari debet; quatenus est essentia entis compositi, et sic est necessaria; necessarium quippe est, ut ens compositum sit compositum, neque huius rei ratio sufficiens quaeritur, sicut non quaerimus, quare circulus rotundus sit. Deinde compositio spectatur comparare ad partes componentes, quatenus est certus modus, quo certae partes inter se conferuntur, qui modus contingens est, proptereaque ratione sufficiente eget. Patet id in horologio, cuius essentia est talis tallum partium conjugationem; si quaeras, quare horologium talem partium conjugationem exigit; nullam proferam rationem, sed dicam, quia secus non esset horologium: si contra quaeras, quare nunc haec partes sic sunt consociatae? respondebo, quia id artifex praestitit. En rationem sufficientem compositionis. Deinde non quaerimus, quare ens compositum sit compositum, si enim jam ponas ens esse compositum, quaestio prorsus inepta foret: sed quaerimus, qui fiat, ut ens aliquod sit compositum, undeque ea compositio exurgat? et hoc tam prudenter, quam utiliter quaeri potest; quemadmodum quaerimus rationem existentiae entis contingentis, tametsi existentiam ab essentia realiter distinctam non esse statuamus. Porro acqui-vocatio in eo latet, quod, ut patet ex appendice, ponat materiam essentialiter esse compositam, quod eo iure, quo ipse asserit, a nobis negatur; confundit praeterea inscite materiam, et corpus, quasi vero idem esset materia, et horologium. Denique de materia pro corpore accepta affirmat, eam annihilandam fore, si in ipsius divisione ad finem perveniretur, in quo novus contingit

verborum usus. Imprimis enim annihilatio accipitur pro simplici interitu, ita quippe corpus in sua elementa resolutum interit, ut horologium, cum nexu partium dissolvitur. Deinde longe diversa sunt, *corpus posse in infinitum dividi, et corpus, quoadvis corpus est, dividi posse*; istud enim veritate congruit, alterum non; utriusque tamen idem esse sensus in objectione ponitur.

- R. Ad 2. dum. Tametsi ens compositum, et simplex esse nequeat, nihil tamen obstat, quo minus ex pluribus simplicibus inter se cohaerentibus unum compositum consurgat, id quod innumeris exemplis illustrari potest. Quivis globus eburneus non est series, estque simul contradictorium esse, et non esse seriem, et tamen ex multis globis eburneis juxta se positus oritur series; ita quoque ex partibus, quae non sunt horologium, conit horologium; ex militibus, quorum quivis nec exercitus est, nec sufficiens, caedendo hosti, conflatur exercitus ad id praestando sufficiens. Imo generatim pars seorsum accepta non est totum, atque ideo omne totum consurgit ex talibus, quae ipsam non sunt; et sic prorsus compositum praerequirat componentia, quae ab ipso distinguantur, et composita amplius non sint (vid. ont. §. 177.). Argumentatio igitur praesens in eo peccat, quod a praedicatis absolutis ad comparativa item ab eo, quod singulari seorsum acceptis nec inadaequat, aut inchoative convenit, ad id, quod in ipsis saltem ea ratione inest, procedat (conf. §. 18. sch. n. 1.). Certe, cum finiti ad infinitum nulla sit proportio (ont. §. 220. cor. 2.), illud comparate ad hoc reapse nihilum est; impossibile item idem sonat, quod nihilum (ont. 29. cor. 1.); atqui infinitorum etiam nihilorum collectione ne una quidem unitas obtinetur: patet igitur, cur ex entibus finitis infinitum, at ex impossibilibus possibile oriri nequeat. Atque hi sunt Achilles illi, quibus vir clarissimus entia simplicia materialia ex verbe eliminavit, praemiumque Academiae propositum consecutus est.

- 3.) Ne posita simplicitate materiae sufficiens non sit eam inter, et spiritum discrimen, verentur nonnulli cum Scarella in omnibus Boetiochio adversante; putant enim posse etiam spiritus id genus viribus attractivis; repulsis a Deo donari, quo eas ipsi corpus componere possent, atque sic periret omne substantiale, atque absolute discrimen inter animam, et corpus.
- R. Discrimen substantiale, et absolutum inter corpus, et animam semper manet idem, seu corpus dicatur ex simplicibus constare, seu non; corpus enim semper erit ens compositum, anima contra ens simplex. Deinde quod ad discrimen inter materiam, quae sit ens simplex, et spiritum attinet, illud in eo situm est, quod hic vi cogitandi polleat; illa eadem careat (§. 51. cor. 1. et ont. §. 126. sch.). Utrum vero Deus spiritibus eas vires tribuere possit, omnino ignoramus; id tamen extra controversiam ponitur, compositum quoddam ex meris spiritibus constans, si illud possibile sit, essen-

tali adhuc, et interno discrimine a corporibus nobis notis discernendum fore. Verum de hoc plura in psychologia dicam; consultor interea Boschovichius (*Theor. phil. natur. p. 1. §. 154. seqq.*). Ceterum difficultas haec, si qua est, pari ratione ipsi auctorem premit: cum enim ipsi elementa corporum sint entia simplicia virtualiter extensa, eadem prorsus quaestio de his institui poterit; nam nihil vetat, ut et spiritus huiusmodi extensione, si qualem ea non repugnet, praeditos statuamus, praesertim cum notum sit, complures philosophos et olim, et nunc quoque cum Genuensi animae humanae similem extensionem attribuisse.

6.) Ipsa idea corporis, et materiae videtur notionem extensionis metaphysice continuae involvere, ita ut sublata una, alteram quoque tolli necesse sit.

B.) Idea haec, quam multi se habere putant, praedictis solum opinionibus ortum debet, ut fusiis declarat Boschovichius (*Loc. cit. §. 153. seqq.*). Pauca ex ipso adnotabo. Illud procul dubio arbitrario omnino certum, ideam corporis, materiae, rei corporeae, rei materialis non hausisse ex sensibus. Porro ideae primae omnium, quas circa corpora acquisivimus per sensus, fuerunt omnino eae, quae in nobis tactus excitavit, easdem omnium frequentissimas hausimus. Multa profecto in ipso materno utero se tactui perpetuo offerebant, antequam ullam fortasse, saporum, aut odorum, aut sonorum, aut colorum ideam habere possemus per alios sensus, quarum ipsarum, ubi eas primum habere coepimus, multo minor sub initium frequentia fuit. Ideae autem, quas per tactum habuimus, ortae sunt phaenomena huiusmodi. Experiebatur palpando, vel temere impingendo resistenciam vel a nostris, vel a matris membris ortam, quae cum nullam interruptionem per aliquod sensibile intervallum sensui objiceret, obtulit nobis ideam impenetrabilitatis, et extensionis continuae: cumque deinde cessaret in eadem directione alicubi resistencia, et secundum aliam directionem exerceretur, terminos ejusdem quantitatis concepimus, et figurae ideam hausimus. Porro oriebantur haec phaenomena a corporibus et materia jam efformatis, non a singulis materiae particulis, et quibus ipsa corpora componebantur. Dixi de corporibus eorumque elementis pro scopo satis: restat, et de eorumdem compenetratione, et replicatione, ut ajunt, patris agam, idque non alio ex capite, quam quod res haec ad sanctissimum Religionis nostrae mysterium ab haereticorum obtrectationibus vindicandum plurimum inservit.

C A P U T V.

De Compenetratione, et Replicatione Corporum.

QUID IMPENETRABILITAS, IMPENETRATIO, ET IMPENETRABILITAS?

LVI. *Soliditas*, sive *impenetrabilitas* est ea corporum vis, qua quodvis alterum ex loco, quem actu occupat, excludit. *Impenetratio*

De Compenetratione, et Replicatione Corporum. 179

est actualis exclusio alterius ex loco occupato proveniens ab ea vi velut effectus. Quod denique hac vi praeditum est, *impenetrabile* dicimus.

OMNE CORPUS EST NATURALITER IMPENETRATUM? — IDQUE VI REPULSIVA PROVENIT.

LVII. *Omne corpus spectatis naturae legibus alterum ex suo loco excludit*. Quid spectatis naturae legibus fieri debeat, id diuturna; constansque experientia solum docere potest; sed constans experientia docet, quodvis corpus ita existere in loco, ut pro eo tempore omnia alia ex eodem excludat, quemadmodum longa inductione istud de corporibus tam fluidis quam solidis physici ostendunt: ergo spectatis naturae legibus omne corpus alterum ex suo loco excludit.

Schol. 1. Vim hanc eandem esse cum illa, quae mutuum elementorum contactum impedit, facile perspicitur; ut enim ea efficit, ne umquam punctum materiae cum alio in eodem spatii puncto congruat, ita ab eadem proficisci debet, ut nunquam quaedam punctorum massa, quae corpus constituit, cum alia simili in eodem loco existat. Provenit igitur haec impenetratio a vi motrice elementorum, cum ea secundum generale virium legem repulsiva est (§. 53. schol.).

Schol. 2. Assertioni huic apparentes quaedam compenetrationes minime obstant; ut cum lux, vel aer corpora etiam densissima permeat, aut cum diversis generis olea durissima quoque marmora ita pervadunt, ut, cum dissecantur in medio, quin et in inferiori parte variis tincta coloribus deprehendantur. Haec enim non veram aliquam compenetrationem, sed poros solum, licet ne armatis quidem oculis detegendos, in corporibus solidissime compactis arguunt.

QUID COMPENETRATIO — QUAE QUAESTIO?

LVIII. *Compenetratio* est simultanea duorum, aut plurimorum entium in eodem loco coexistentia.

Schol. De entibus creatis mihi sermo est; ens enim increatum, tamen vi suae immensitatis omnibus rebus in time praesens adsit, non tamen vero sensu compenetrari dici potest: nempe non hujus existentiae modum nullo pacto intelligimus. Definita porro compenetratione quaerunt philosophi, utrum nec per absolutam Dei potentiam effici possit, ut duo, vel plura corpora in eodem loco simul existant? Quae dubio huic solvendo apta videbuntur, jam adferam; verum, ut supra monui, non alium in finem, quam ut pateat, nihil praesidii heterodoxis in ratione naturali relinqui, quo ipsi ad impugnandum sacrosanctum Eucharistiae mysterium verisimiliter uti possint, qui scopus et subsequentes de replicatione quaestionis erit.

LIX. *In compenetratione corporum nulla est contradictio ex parte ipsius corporis*, Nulla est ratio positiva, quae vel probabili-

ter ostenderet impenetrationem pertinere ad essentialia corporis; si enim esset quaeprimam ratio, foret ea constans sensuum experientia; atqui imprimis ea tantum docet, quid spectatis naturae legibus fieri debeat; omnem autem probandi vim amittit cum de essentialis rerum, et absoluta Dei potentia agitur. Deinde eadem experientia non est ratio, quae evincat actualem lapsum, mutuum accessum, vel recessum, compressuram partium restitutionem de corporis essentia esse; ergo naque evincit impenetrationem ad essentialia corporis pertinere; quemadmodum enim lapsus actualis, mutus accessus, vel recessus, restitutio compressuram partium sunt effectus gravitatis, attractionis, repulsionis, elasticitatis, ita impenetratio est effectus impenetrabilitatis: igitur, salva corporis essentia, et manente illius impenetrabilitate, impenetratio abesse potest; atqui si ita sit, in compensatione corporum nulla est contradictio ex parte corporis; quidquid enim ad essentialia non pertinet, neque cum his nexu necessario conjungitur, mutari absolute potest; constat igitur asserti veritas.

LX. In compensatione corporum nulla est contradictio ex parte elementorum, ex quibus corpora coalescunt. Imprimis enim in compensatione corporum nequaquam necesse est, ut ipsa quae elementa compensantur, cum in quovis intervallo inter duo elementa intercepto alia finito numero in infinitum interponi possint (§. 55. sch. 11.). Deinde elementa, si ad mutuum contactum perveniant, alioquin naturaliter compensantur (ont. §. 192.); quis autem ajat, actualem illam repulsionem, quae contactum impedit, esse elementum, id est, enti illi simplici essentialem, nec per absolutam Dei potentiam impediri posse? reddit hic argumentum (§. praec.). Denique duae substantiae compensatae manent duae, et non propterea in unam transeunt; esse quippe in loco duo involvit; ipsum esse substantiae, et modum coexistentii. Jam vero quis ex eo, quod plures substantiae habeant eundem modum coexistentii inferat ipsum earum esse fieri unicum; id certe non fit propterea, quod plures substantiae habeant eundem respectum ad successivam, seu eodem tempore existant, sicut autem respectus ad successivam, ita respectus ad coexistentiam substantis extrinsecus advenit. Sane si haec argumentandi ratio valeret, nec substantia spiritualis penetrari posset cum materiall, quod tamen Lockius acer alias compensationis hostis fieri posse aperitis verbis pronuntiet (*Essai concer. l'ent. hum. liv. 2. ch. 27.*).

LXI. In compensatione corporum nulla est contradictio ex parte modi, quo corpora ex elementis componuntur. Modus compositionis in eo consistit, ut primum elementa per mutuas vires in certa distantia cohaerentia efforment corpusculum primitivum, in quo jam ratio compositi, certaque corporis species determinatur (§§. 48. cor. 1. 49.); tum ex corpusculis primitivis ea rursus ratione conjunctis derivativa, et tandem ex his majori numero collectis massa sensibus percipienda oriatur; atqui in hoc modo nihil est, quod obstat, quo minus duo corpora inter se, vel idem etiam corpus se-

cum ipso compensentur. Tametsi enim nexu corpusculorum derivatorum solvatur; permanet tamen elementorum cohaesio, atque adeo persistunt corpuscula primitiva, ipsaque essentia compositi, et determinata corporis species, sed haec infra magis illustrabuntur.

IN COMPENSATIONE NULLA EST CONTRADICTIO.

LXII. In compensatione corporum nulla latet contradictio. Si in compensatione corporum quaeprimam contradictio lateret; si se teneret, vel ex parte corporis, vel ex parte elementorum, ex quibus corpora coalescunt, vel denique ex parte modi, quo corpora ex elementis componuntur; atqui ex nulla harum partium contradictio elementam deprehendi potest (§§. 59. 60. 61.); ergo nulla latet in compensatione corporum contradictio.

Coroll. 1. Quod contradictionem non involvit, est in se possibile (ont. §. 30.), quodque tale est, per omnipotentiam Dei effici potest (ont. §. 36. cor. 2. 3.); igitur impenetratio corporum per Dei omnipotentiam effici omnino potest.

Coroll. 2. Ex eo, quod admissa reali praesentia SS. Corporis in mysterio Eucharistiae videtur quoque admitti debere quaedam ejusdem SS. Corporis compensatio, nullo pacto sequitur dogmaticè fidem denegandam esse, ut complures heterodoxi hac aetate contendunt.

Schol. 2. Non puto, quemquam fore, qui de majoris propositionis veritate dubitet; non enim quidpiam aliud praeter corpus ipsum, elementa, et compositionis modum cogitari posse videtur, in quo praesentia contradictio lateat; aut si sit aliquid, proferant illud in medium adversarii, ut similem argumentationem eidem accomodare possimus. Atque istud de iis quoque, quae ad minoris probationem attuli, notari velim; cum enim in argumento negativo verser, nulla reapse probatio a me jure exigitur (§. 235. schol. 1. 5. leg.); id duntaxat mihi incumbit ostendere, contradictiones quas adversarii adducunt, esse solum apparenres, in se nullas: id quod et praestitum adhuc fuit, et obiectorum solutione deinceps praestabitur. Profecto quandiū repugnantia clare non demonstratur, standum est pro omnipotentia Dei, neque licet ei quodpiam obiectum substrahere eo tantum titulo, quod illud finita nostra intelligentia non assequamur.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Schol. 2. Examinemus igitur ea, quae ad versae partis patronis repugnantiam involvere videntur.

Ajunt 1.) Omne corpus est vi essentialis impenetrabile: ergo compensatio corporum est absolute impossibilis. Ratio consequentis est, quia secus posset aliquid corpus simul esse impenetrabile, et simul penetratum, quod repugnet.

R. d. ant. Omne corpus est vi essentialis impenetrabile, quatenus habet vim excludendi aliud corpus ex loco, in quo est, c. ant. quatenus ea vi actu excludit aliud corpus, n. ant. Aliud est nempe

vis ipsa, aliud effectus ab ea proveniens: illa ad essentiam pertinet, hic non; quare per absolutam Dei potentiam impediri potest: quemadmodum Deus, quod nemo negaverit, efficere potest, ut ignis vi sua non agat actu, et stupam sibi applicatam non adurat. Atque hoc sine absurdo; corpus enim impenetrabile per absolutam Dei potentiam penetratum esse nequaquam contradictionem involvit; hoc quippe non aliud sonat, quam corpus, quod vi naturae habet vim excludendi omne aliud corpus ex suo loco, nunc ob impedimentum per absolutam Dei potentiam positum actu aliud corpus non excludere: quemadmodum corpus, quod habet vim labendi in terram, non tamen labitur, cum ipsi quidpiam obstant.

2.) Extensio pertinet ad essentiam corporis sed in compenetracione corporis perit extensio: ergo in compenetracione corporis ejus extensio periret. Atque id de omni ea extensione, quam corpus ante compenetracionem habet, intelligendum est; nam omnino repugnat, ut sit corpus ita extensum absque extensione partium, ut aiant, integralium.

Y. d. M. Extensio partium essentialium pertinet ad essentiam corporis; c. M. extensio partium integralium, n. M. et sic d. m. n. cons. Partes essentialia voco ipsa elementa, ex quibus immediate corpuscula primitiva constantur, horumque elementorum positio extra se invicem est extensio partium essentialium, quae utique ad essentiam corporis pertinet; cum per eam non modo ratio compositi, sed species etiam corporis determinetur (§. 48. cor. 1.). Partes denique integrales sunt mihi corpuscula ipsa tum primitiva, tum derivativa, propterea quod haec integritatem solum massae, et magnitudinem voluminis pertinent: nam ablatis quoque aliquot ejusmodi corpusculis manet adhuc ejus species corpus, ut patet in massa auri, quae etiam dissecta rationem auri conservat. Sicut porro ipsae partes integrales non sunt de essentia corporis, ita neque earum extensio, sive positio extra se invicem ad eam essentiam pertinet: quare tamen in compenetracione positio partium integralium tollatur, aut immutetur, nihil tamen propterea de essentia compositi, aut corporis ejus species decedit. Quamquam nec istud in omni compenetracione evenire necessum est; potest enim, exempli causa, globus aureus cum globo argenteo compenetrari salva in utroque partium integralium extensione. Unde patet, quam infirmum sit hoc argumentum ab extensione corporis petitum. Id, quod additur, rursus distinctione dissolvitur: repugnat, ut sit corpus ita extensum reduplicative sumtum absque extensione partium integralium c. specificative sumtum, n. Reduplicatio, ut ait Chawinus, (*Lex. phil. hoc cit.*) est quaedam conditio posita in propositione determinans, aut indicans rationem, qua praedicatio attribuitur subjecto, exprimiturque fere his particulis, *ut, quatenus, qua, qua tale, qua ratione*. Fit igitur reduplicatio, cum subjectum aliquod una cum modo, seu forma sua tamquam

aliquid compositum consideratur, ita ut modus ipse illius compositi essentiam ingrediatur, sic verbi gratia: si considerem hominem doctum ut doctum, considero velut quoddam compositum, quod tam per hominem, quam per doctrinam essentialiter constituitur, licet doctrina ad essentiam hominis specificative, id est in re solum spectati nequaquam pertineat. Pari ratione corpus ita extensum spectari potest vel reduplicative, ut est ita extensum, vel specificative, quod nunc est ita extensum; priori modo consideratum non potest quidem esse absque extensione partium integralium, quin haec illius essentiam pertineat; verum hoc minime obest; neque enim dicimus corpus ita extensum, ut est ita extensum compenetrari posse, secum ipso videlicet, nam posse cum alio paulo ante dictum est; sed dicimus corpus, quod est ita nunc extensum compenetrari posse, non quidem manente tota hac extensione, sed volumine, sed immutato.

3.) Si duo corpora compenetrari possent, possent etiam compenetrari duae substantiae; atqui hoc evidenter repugnat; nam de essentia substantiae est existere extra alteram; sed substantia compenetrata non existit extra alteram: ergo M. p. 1. omnis substantia ex essentia sua ab altera distinguitur; sed quod ab altero distinguitur, existit extra alterum; ergo 2. Unicum discrimen inter substantiam, et accidens in eo ponitur, quod hujus proprium sit inesse, seu inexistere, cum accidens non habeat existentia substantiae, neque ab hac separatum existere pergat.

R. 1. Tametsi daremus Leibnitianis, quorum haec est argumentatio, substantias compenetrari non posse, nihil tamen contra compenetracionem corporum inferri possit cum ad eam necesse non sit, ut nunquam duae substantiae compenentur (§. 60.). Sunt equidem, qui in eam hac de re non consentiunt. Ego autem sic existimo corpus a cum corpore b vere, et proprie compenetrandum fore si illud ita in hoc existeret, ut singula vaeius elementorum alterius ponantur; sic enim arguo: compenetratio (vera) est (vera) simultanea duorum entium in eodem loco co-existentia (§. 56.); sed in hac hypothesi haec duo corpora, etsi ipsorum elementa non compenetrarentur, vere in eodem loco existerent: igitur vera foret compenetratio non quidem elementorum sed ipsorum corporum. Ceterum si quis pertinacius contendat, eam compenetracionem impropriam, aut apparentem dici debere, non amplius repugnabo logomachiam veritus; si modo eandem fieri posse profiteatur: istud quippe meo proposito plane satisficit.

R. 2. *trans. M. n. m.* ad prob. d. M. de essentia substantiae est existere extra alteram id est, existere per existentiam distinctam, et sibi soli propriam c. M. de essentia substantiae est existere extra alteram, id est, distinctum locum occupare, n. m. et sic d. m. n. cons. Cum existentia actualis vera non distinguitur ab essentia actuali (ont. §. 55.), necesse utique est ut sicut quaevis sub-

stantia habet distinctam essentiam, ita etiam habeat distinctam existentiam, sibi quae soli propriam; verum inde minime inferitur, eam in distincto quoque loco necessario existere. Neque inter locum, et existentiam ulla est paritas; existentiam enim est forma interna realiter cum essentia, ut ajunt, identificata; sicut igitur essentia incommunicabilis est, nec duabus simul substantiis communis esse potest, ita eodem pariter de existentia affirmandum est. Contra locus realis, cum sit determinatus modus coexistendi simultaneis (ont. §. 208.), est respectus quantaxat externus, qui substantiam interne non afficit, nec quidquam in ea mutatur: quare fieri potest, ut hic respectus in pluribus substantiis simul communis, quemadmodum respectus ad successiva omnia illis substantiis communis est, quae eodem tempore simul existunt.

Ad id, quod ulteriore probatione primo loco ponitur, ajo, praecario sumi a Leibnitianis illa tantum distincta esse, quae distinctis in locis existit; immo hoc ipsum hic in quaestione versatur, unde absque vitio circuli opponi non potest. Deinde numquid accidens distinguitur a substantia, in qua inhaeret? existitne illud propterea in loco distincto? certe, qui identitatem, et distinctionem entium ab identitate, et distinctione loci repetunt, non habent, unde ipsam hanc loci identitatem, et distinctionem explicent. Quare illa solum distincta dici debent, quae ipsum hoc esse commune non habent (ont. §. 63.); unde omnis substantia ex essentia sua, et per essentiam suam ab alia distinguitur, seu in diverso, seu in eodem cum altero loco existat (vid. §. 60.).

Ad alterum: discrimen inter substantiam, et accidens istud est: substantiam per se existit, nulloque subjecto inhaesionis eget; contra accidens non potest existere sine substantia, in qua velut subjecto inhaeret, et a qua ita in existendo pendet, ut ab ea separatum continuo pereat. Est porro hic modus, quo accidens substantiae inexistit, longe diversus ab eo quo substantia alteri, quaecumque penetratur, inexistit; substantia enim penetrata eundem modum existendi, quem ante penetrationem ut substantia habuit, retinet; permanente nempe eadem essentia perseverat eadem existentia. Turpe igitur aequivocationis vitium in vocabulis inesse, inexistere hic committitur, super quo tamen velut firmissimo fundamento suum Leibnitiani systema aedificant.

4.) Si duo extensa abstracta conspiciantur penetrari, ex duobus extensis unum efficiuntur: igitur etiam idem fiat duabus substantiis, aut extensis concretis, necesse est, si penetrarentur. Ita arguit Antonius Geniensis (*Elem. met.* p. 1. §. 61. sch.). *Si duae substantiae formaliter extensae se penetrant omnimoda penetratio, erunt una, eademque substantia. Nihil esse potest apertius. Quis enim ut simili exemplo utar, duos globos ejusdem mollis a, b penetratos in eundem habeat pro distinctis? nisi fortasse, qui nondum intelligere potuit, quid sit res distingui. Sane ut duae extensiones penetratae sunt eadem*

dem extensio, ita duae substantiae extensae penetratae eodem substantia. Tum ulterius prosequitur: Proprietates separari a substantiam nequeunt: ergo cum miscerentur in duobus extensis penetratis, necesse est, ut et ipse sese penetrarent, id est, ut sibi se mutuo communicent, atque ut unum sint illaemque loco, et tempore, quemadmodum duae illae substantiae loco, et tempore sunt unum. Captatur cubus vitri, atque cum aequalis cubo auri penetraretur, erunt loco, ac tempore eodem unus idemque cubus extensus. Dicat nunc proprietates in his duobus cubis non competrari: erit malleabilitas auri aut loco, aut tempore distincta a fragilitate vitri, quod qui concipit, simul concipiet duos illos cubos competratos non unum, sed duos esse extensus cubos. Ita ille velut ex tripode (Loc. cit. §. 23.).

¶ Imprimis non intelligo, quid sit substantia formaliter extensa; nam ut ipse docet: *substantia nequit esse nisi simplex*: Deinde disparem rationem assigno, extensum in abstracto, cum nihil sit reale, nihil habet, nisi quod ipsi mens nostra tribuit: concipimus autem nihil prorsus nisi meram extensionem, vel in longum tantum, vel etiam in latum, vel simul in profundum. Inde fit, ut cum ejusmodi extensionem cum altera penetrari cogitamus, nihil amplius sit, per quod una ab altera discernatur; non enim possumus ideam animo informare, per quam duae lineae mathematicae in eodem loco existentes, ut duae, represententur, quemadmodum nec duas sectiones ejusdem tabulae in eodem loco existentes concipere possumus. Contra duae substantiae, vel duo extensa concreta, id est, duo corpora, si penetrantur, servant omnia eadem, per quae antea discernebantur; servant nimirum suas vires activas, eruntque proinde adhuc duo repellentia, duo attrahentia, duo inertia, duo mobilia, verbo duo globi, *a*, et *b*. Neque enim habet, et similes proprietates a loco, aut ab extensione partium integrarum pendet. Fieri fortasse posset, ut nos duos globos *a*, et *b* competratos discernere non valeamus; verum non quaeritur, quod nobis sensibusque nostris appareat, sed quid in se sit, quidque intellectus infinitus perspicere debeat.

Nec plus roboris ea continent, quae sequantur. Certe sicut in eodem corpore, vel in eadem substantia multae sunt proprietates distinctae, quin inter sese commisceantur, ita possunt a eodem proprietates maderi inter se distinctae in duabus substantiis, vel corporibus competratis. Praeterea a veritate alienum est, idem sonare, esse unum idemque loco, et tempore, et inter se commisceri, atque de hoc ipso quaestio vertitur; quaerimus enim, utrum, si penetratio fieret; proprietates unius substantiae cum proprietatibus alterius confunderentur, et commiscerentur; tamen si lubentes demus, easdem proprietates et loco, et tempore unum idemque esse. Nam istud non aliud significat, quam has proprietates eodem tempore in eodem loco existere, quod neutquam im-

pedit, ut eae non in diversis subjectis inhaereant. Profecto vel ut eo, quod ipso fatente proprietates a substantia separari nequeant, manifeste sequitur, quamlibet proprietatem etiam facta compen-
tratione suae substantiae inhaerant: cum hic nihil mifetur, nisi locus, qui utpote respectus externus internam subjecti constitutio-
nem, aut ejus proprietates minime afficit. Atque hinc apparet so-
phisma esse, non argumentationem, quo Geniensis utitur. Ait ex
substantiis duabus compenetratis fieri *unicam*, idque intelligit
quoad tempus, et locum. Neque vero contra hoc pugnamus; sed
id ipsum asserimus: quid enim est compenetrari, nisi *unum fieri*
quoad tempus, et locum? Et quid hic absurdum latet? Nonne sub-
stantiae, quae ante compenetrationem simul extiterant erant *unum*
quoad tempus? Cur igitur non possent etiam simul esse *unicam*
quoad locum, ita tamen ut reapse, et in se maneant duae substan-
tiae? In casu igitur proposito duo illi cubi compenetrati erant duo,
et quivis suas retinebit proprietates, ita et malleabilitas, auri in
cubo auro, et fragilitas vitri in cubo vitreo futura sit; sed locus
erit utriusque communis.

5.) Si compenetratio corpori esset possibilis, posset corpus com-
penetrari secum ipso usque ad punctum quoddam spatii: sed hoc fe-
ri nequit, etsi poneretur punctum illud extensione gaudere; omne
enim corpus est ens compositum; ergo essentia omnis corporis
est talis nexus talium partium; sed in hoc casu tolleretur talis nex-
us talium partium: ergo.

R. d. M. Si compenetratio corporum esset possibilis, posset corpus
compenetrari secum ipso usque ad punctum quoddam spatii
extensum adhuc, et *divisibile*, seu accuratius loquendo, ad *spatio-
lum aliquod minimum*, c. M. ad punctum quoddam *simplex*, et
indivisibilem, n. M. et sic d. m. n. cons. Ratio est, quia, cum cor-
pus etiam compenetratum debeat manere corpus, necesse est, ut
saltem omnia corpuscula primitiva illaesa permaneant; nam si
ista dissolverentur, nec corpus absolute, nec hujus speciei amplius
adesset: sed sola remanerent elementa, ex quibus corpus antea
compenetratur, quae si ad contactum mutuum pervenirent, omnia
simul in uno individuo puncto spatii consistere. Jam vero, eisi
ponamus omnia corpuscula primitiva alicujus massae ante sensibili-
s intra se existere, egebunt tamen spatulo quodam dividuo in
tot tempe partes, in quot ipsum illud corpusculum secari potest:
igitur corpus quodvis potest per compenetrationem redigi ad mi-
nimum quoddam spatium, nullo tamen pacto ad punctum spatii
individuum. Idem cum proportione dicendum de corpore hetero-
geneo, seu tali, quod ex diversae speciei corporibus coalescit; haec
quippe in hypothese omnia omnium diversarum specierum corpus-
cula primitiva solvi debent. Cum autem dico, corpus posse us-
que ad spatium uni corpusculo primitivo respondens compene-
trari, nihil ipsius essentiae contrarium admitto, unde ad proba-
tionem.

Ajo: c. ant. d. cons. ergo essentia omnis corporis est talis nexus ta-
lium partium *essentialium*, c. cons. *integralium*, n. cons. et sic
d. m. sub. n. cons. Quid per partes *essentiales*, et *integrales* in-
telligam jam supra (n. 2.) insinuavi. Patet porro in praesenti ca-
su solum partium *integralium* nexum tolli, non item *essentialium*;
nam cum secundum dicta omnia corpuscula primitiva integra per-
maneant, permanet etiam nexum elementorum, qui essentiam, et
speciem corporis constituit. Atque ex his colligere: 1. non prorsus
a vero aberrasse Cartesium, dum essentiam corporis in extensio-
ne constituit; nam revera sine omni extensione nullum corpus esse
potest, cum omne corpus sit ens compositum; 2. illos contra aut
improprie loqui, aut omnino a veritate defectere, qui ajunt posse
corpus per absolutam Dei potentiam usque ad unicum punctum
compenetrari, et tamen manere corpus; 3. illorum denique obscu-
rum esse sermonem, qui docent corpus compenetratum existere de-
finitive (ont. §. 201. schol.); falsum enim istud est, si partes es-
sentialia intelligantur: comparate tamen ad partes *integrales* ali-
quo sensu sustineri potest; nam si plura corpuscula primitiva in-
tra sese existant, iisdem simul sumtis eadem pars spatii imagina-
rii responderi concipiatur.

Ad extremum dicit fortasse aliquis; omnia, quibus compenetratio-
nis possibilitatem evincere adlaboravi, argumenta in recenti hoc
de corporum genesi systemate inniti, quod tamen etiam nunc in
aerem a philosophis disceptationem vocatur. At vero demus syste-
ma hoc nondum absoluta certitudine pollere, nemo certe adeo in-
imicus erit, ut illud etiam possibilitate expoliet. Jam vero vel sola
systematis hujus possibilitas compenetrationis quoque possibili-
tatem satis comonstrant; clare enim inde colligitur, compenetratio-
nem corporum in se spectatam nequaquam repugnare; id quod
mihi unice demonstrandum fuit. Deinde ulterius argumentando
progreffi licebit si nos imbecilli nostra intelligentia vel unum mo-
dum detegere possimus, quo corporum compenetratio effici queat,
dubitari non potest, quin innumeris aliis sint, nobis quidem ignoti,
at infinito intellectui optime perspecti, quibus idem obtineri pos-
sit. Quare non est, cur Deo hanc potentiam denegemus. Sed jam
ad alteram hujus capituli partem transeamus.

QUID REPLICATIO? — QUAE QUAESTIO?

LXIII. *Replicatio* est simultanea ejusdem entis in duobus, vel plu-
ribus locis existentia.

Schol. Hic rursus de ente infinito sermo non est: illud enim ab es-
sentiali sua immensitate habet, quod utique praesens adsit. Porro
tametsi de ente generatim definito data sit, quaestio tamen haec
comprimis ad corpora pertinet ob rationem supra allatam. Quae-
runt igitur, utrum per absolutam saltem Dei potentiam unum idem-
que corpus eodem temporis momento in pluribus locis existere
queat; nam spectatis naturae viribus id fieri nequaquam posse

quotidiana experientia docet, ejus testimonium si rejiciamus, nihil amplius in rebus naturalibus certum erit.

LXIV. *Multiplicato loco non multiplicatur ipsum corpus.* Multiplicato loco solum multiplicatur respectus quidam ad coexistentia simultanea (ont. §. 208.) corpori ipsi externus, sed multiplicato id genus respectu externo corpus ipsum non multiplicatur, quemadmodum patet in corpore per plura temporis momenta in eodem loco, vel successive in pluribus locis existente, quod certe unum idemque permanet, ergo multiplicato loco non multiplicatur ipsum corpus.

LXV. *In replicatione corpus unum non evadit multiplex.* Si in replicatione unum corpus evaderet multiplex, id fieret ob locum multiplicatum: sed ob multiplicatum locum ipsum corpus non evadit multiplex (§. praec.): ergo in replicatione unum corpus non evadit multiplex.

IN REPLICATIONE NULLA EST CONTRADICTIO.

LXVI. *In replicatione corporum nulla est contradictio.* Si in replicatione corporum aliqua esset contradictio, illa foret in eo, quod unum corpus evadat multiplex, in quo omnes fere adversarii consentiunt: sed in replicatione unum corpus non evadit multiplex (§. praec.), ut inscite pronunciat Clericus (*Praef. ad Ont.*); ergo in replicatione corporum nulla est contradictio.

Coroll. 1. Igitur replicatio corporum in se possibilis est (ont. §. 39.), ac per absolutam Dei potentiam effici potest (ont. §. 36. cor. 2.3.).

Coroll. 2. Ex eo, quod in sacrosancto Eucharistiae mysterio sanctissimum Christi Corpus in pluribus locis simul existat, nullum peti potest argumentum, quo heterodoxi catholicum dogma impugnant.

RESPONDETUR OBJECTIS.

Schol. Huc quoque pertinet ea, quae supra (§. 62. schol. 1.) monui. Mearum nimirum partium non est positiva ratione comprobare, nullam in replicatione corporum contradictionem latere; id enim per sese inde consequitur, quod nulla in hunc usque diem aperta contradictio demonstrata fuisse: levia certe sunt, quae in contrariam partem adferuntur, ut mox videbimus. Adjunt enim.

- 1.) Certum est illa esse realiter distincta, quae distinctis in locis existunt: replicatio igitur corporum contradictionem involvit: *ant. p.* Certum est illa esse realiter distincta, quae separata sunt: sed illa, quae distinctis in locis existunt, sunt separata: ergo. Accedit, quod separabilitas quoad locum sit nota certissima realis distinctionis; atqui in illis, quae distinctis in locis existunt, habetur separabilitas quoad locum: igitur in illis quoque distinctio realis datur.
- R. *d. ant.* Certum est *physice* illa esse realiter distincta, quae distinctis in locis existunt, *d. ant.* etiam *metaphysice neg. ant. et cons.* Certitudo haec experientia solum nititur, ac proinde physica tantum est; experientia enim docet duntaxat, quid secundum communes naturae leges et fiat, et fieri debeat; id vero non prohibet, quo minus Deo sic volente contrarium quandoque efficiatur.

Quemadmodum enim video togulam ex tecto decidentem, certius quidem sum physice, eam ad terram usque lapsuram; interea tamen in se non repugnat, ut in aere suspensa haereat.

Ad. prob. c. M. d. m. si secundum communes naturae leges sic existant, *c. m.* secus *n. m. d.* etiam cons. Quae separata sunt, aut separari possunt, illa sunt reapse distincta, atque hoc nobis certitudine etiam metaphysica constat; repugnat enim, ut aliquid a se ipso separaretur. Porro quae secundum communes naturae leges in distinctis locis existunt, sunt in se separata, quemadmodum loca, in quibus ita existunt, a se separantur; et de hoc quoque certitudo metaphysica habetur. Unde metaphysice certum est ea; quae distinctis in locis naturaliter existunt, reipsa distincta esse. At vero, utrum, quae distinctis in locis existunt, naturaliter existant, certitudine metaphysica scire nequaquam possumus; cognitio enim, quae hic habetur, sensibus solum comparatur. Jam autem corpus in duobus locis per replicatione existens non separatur a se ipso, tametsi loca sint separata: ad hoc enim, ut aliquid ab altero separaretur, requiritur, ut illud ibi non sit, ubi est alterum; corpus vero replicatum existens in uno loco non abest a se ipso existente in alio loco. Paritas a tempore haec insigniter illustrat: illa tantum tempore a se separantur, quorum alterum non existit eo tempore, quo existit alterum; at vero, ubi idem corpus per plura temporis momenta perdurat, non utique ipsum vigesimo momento existens separatur a se ipso primo momento existente, etsi momenta inter se separata, et distincta sint.

Ad i.), quod additur rursus d. M. hoc sensu: quod ea sint distincta quorum alterum potest existere in determinato loco non existente illic altero, *c. M.* hoc sensu: quod omnia ea sint distincta, quaecumque in distinctis locis qua demum cumque ratione existunt, *n. M.* et sic *d. m. n. cons.* Summe corpus *e,* si istud existere possit in loco *e,* fiat in eodem simul existat corpus *b,* aderit nota certissima realis inter *a,* et *b* distinctio. Id autem in replicatione non contingit; si enim corpus *a* ex loco *c* replicetur in locum *d,* corpus *a* non potest existere in loco *d* sine illo, quod existit in loco *e,* id est, sine se ipso. Inde enim video corpus *a* existere in loco *e,* et aliud prorsus simile *b* in loco *d,* scio quidem adesse separabilitatem quoad locum, seu realem locorum separationem; non tamen metaphysice certus sum corpus *a* a corpore *b* realiter distinguendum, cum haec distinctio fundetur solum in naturae legibus, quas permittare Deo liberum est. Patet igitur, non omnem separabilitatem quoad locum certissimam notam distinctionis realis esse.

- 1.) Si corpus quoddam simul in locis *a,* et *b* existeret, distaret illud a se ipso; atqui hoc absurdum est: ergo. *M. p.* loca *a,* et *b* distarent: ergo etiam corpus in illis existens, *c. p.* Ideo loca *a* et *b* distarent, quia locus *a* haberet aliam relationem ad coexistentiam, quam locus *b;* sed etiam corpus in loco *a* existens alia haberet relationem, quam corpus in loco *b* existens: ergo si.

R. *n. M.* Non enim corpus distare a se ipso, sed ipsum in locis distantibus simul existeret. Ad *prob. c. ant. n. cons.* ad hujus *prob. d. M.* ideo duntaxat, *n. M.* ideo et *simul*, quia relationem ad coexistentia, quam haberet locus *a*, non etiam haberet locus *b. c. M.* sic *d. m. n. cons.* Disparitas in eo sita est: imprimis eam relationem ad simultanea, quam habet locus, *a* non haberet quoque locus *b*; deinde etiam inter puncta spatii imaginarii, quae duobus his locis *a*, et *b.* responderent, duci posset linea, quae distantiam et designaret, et metiretur; ex quibus colligitur loco *a*, et distantia. Contra corpus, etsi per replicationem existens in loco *b* aliam relationem habeat ad coexistentia, quam idem corpus, prout in loco *a* existit, habet tamen simul eandem relationem, quam habet corpus, quod in loco *a* existit, cum sit idem. Inde vero tantum sequitur, idem corpus duas simul diversas relationes ad coexistentia habere; id est in duobus locis simul existere, sicut cum idem corpus successive diversas relationes ad distincta temporis momenta habet, non sequitur illud a se distare; sed tantum in diversis momentis existere.

3.) Si corpus *a* posset replicari, posset illud alteri *b* simul esse continguum, et simul ab eodem distare, sed hoc repugnat: ergo.

R. *d. M.* respectu *diversi* loci, *c. M.* respectu *eiusdem* loci *n. M.* sic *d. m. n. cons.* Fator in uno eodemque loco non posse corpus *b* contingi a corpore *a*, et simul non contingi, hinc enim idem affirmaretur et negaretur de eodem subjecto sub eodem respectu; at vero mutato respectu, et multiplicato loco haec contradictio cessat: patet id ex duabus propositionibus, quae in hoc casu verae forent, quaeque nequaquam contradictoriae sunt, videlicet: corpus *a*, prout existit in loco *c*, contingit corpus *b*, et corpus *a*, prout existit in loco *d*, non contingit corpus *b*. Generatim hic probe notandum est, ex eo, quod quaequam absurda videantur, et convenire nequeant corporibus, prout ipsa secundum naturae leges uno tantum loco existunt, indubitanter colligi non posse, ea ita absolute repugnare, ut nec corporibus replicatis competere queant: si enim eorum repugnantia ab inuite duntaxat loci pendeat, quod saepissime evenit, necesse est, ut hac inuitate per replicationem sublatam et ipsa tollatur.

4.) Faeta replicatione posset idem corpus moveri motibus contrariis, in uno loco versus ortum, in altero versus occasum, quod rursus repugnare ita ostendunt, nequit idem corpus eodem loco moveri simul versus ortum, et occasum: ergo neque in diverso loco *c. p.* Ideo *primum*: quia inde sequeretur idem corpus moveri versus ortum, et simul non moveri; sed idem sequeretur in casu altero: ergo si

R. *n.* Assertum. Ad *prob. c. ant. n. cons.* Ad hujus *prob. d. M.* sub eodem respectu, *c. M.* sub diverso respectu *n. M.* sic *d. m. n. cons.* Nempe etsi idem corpus non replicatum motibus contrariis ferri nequeat, potest idem tamen contingere corpori replicato, cum ob diversitatem locorum respectus mutetur. Etenim posita replica-

tione solum sequitur, idem corpus moveri versus ortum *positive*, et non moveri versus ortum *exclusive*, id est, ita in uno loco moveri versus ortum, ut non excludat, sed impediatur motum versus occasum pro alio loco. *Movetur igitur corpus in loco a versus ortum positive, et non movetur in loco a versus ortum exclusive*: rursus, idem corpus in loco *b* movetur versus occasum *positive*, et in eodem loco *b* non movetur versus occasum *exclusive*, quae enunciationes, ut facile patet, non sunt contradictoriae. Ceterum de motu plane laborandum non videtur: novimus enim idem corpus non replicatum comparate ad alia moveri posse, dum comparate ad alia quiescit, ut evenit homini in navi sedenti, dum ea secundo flumine decurrit.

5.) Corpus in locis *a*, et *b* existens circumscriberetur loco *a*, et simul non circumscriberetur; atque hoc utique contradictorium est: ergo.

R. *d. M.* Corpus in locis, *a*, et *b* existens circumscriberetur loco *a*, et simul non solo loco *a* circumscriberetur, *c. M.* circumscriberetur solo loco *a*, et simul solo loco *a* non circumscriberetur, *n. M.* sic *d. m. n. cons.* Corpus replicatum tot locis circumscribitur, id est, circumscriptive existit, in quoc loco replicatur; nam in omnibus locis ejus partes diversae diversis partibus spatii imaginarii commensurantur; quod proprie est circumscriptive existere (ont. §. 201. sch.). Inde corpus replicatum circumscriptive existit in loco *a*; sed non solum in loco *a*, etiam tamen circumscriptive existit in loco *b*. Quod si per circumscribi loco cum Chwajno (*Lex Phil. hoc. cit.*), alitque intelligas loco contineri, et quasi ejus termini concludi, ajo: corpus existens in loco *a* continetur, concluditur; seu circumscribitur loco *a* positive; et non continetur eodem loco *a* exclusive: id est: ita totum corpus continetur loco *a*, ut simul non excludatur, seu impediatur, quomodo etiam totum loco *b*, et alio quovis contineri possit, non quidem secundum communes naturae leges, sed per efficacissimam Deaeasdem inmutantis voluntatem.

Aique haec ad comprobendam tum compenetratis, tum replicationis possibilitatem dicta sufficient: curiosius porro inquirere, quid admissa compenetratione, et replicatione fieri possit, aut non possit; quae nominatim adjuncta repugnant, quod determinate modo eas efficiantur, nec utile, nec necessarium est; is solus ea novit, qui omnia novit, et efficere potest. Philosophi duntaxat est, hanc Deo potentiam tribuere; cetera illi relinquat, oporteret. Quod ab omni dubio longissime removetur, istud est, Deum lusum, aut loci causa contra stabilitas naturae leges nihil moliri; quare injuria afficit supremum naturae Auctorem qui ab eiusmodi quaestionibus, quae verae solum Religionis ab obtreptatorum calumniis vindicandae gratia agitantur, ad examinandas inutiles nugae deflectit.